

матеріал в межах вивчених тем у різних видах навчальної діяльності, сприяють засвоєнню нового матеріалу, опираючись на уже набуті знання, сформовані навички та вміння.

Застосування інтерактивної технології, представлені у змісті шкільних підручників, оптимізує процес навчання іноземної мови і робить його ефективнішим. Таке навчання сприяє не лише формуванню іншомовної комунікативної компетентності, а й забезпечує розвиток інтелектуальних здібностей, аналітичного мислення та розвиває творчу особистість. Перевагою інтерактивної технології є одночасне залучення учнів з різним рівнем навченості до активної комунікативної взаємодії.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні особливостей формування іншомовної лінгвосціокультурної компетентності засобами підручника з іноземної мови шляхом використання інтерактивного навчання.

Література

1. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. –176 с.
2. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови старших класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчально-методичний посібник / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай [та ін.] ; за наук. ред. В. Г. Редька. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 360 с.
3. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика : монографія / В. Г. Редько. – К. : Генеза, 2012. – 224 с.
4. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. М. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. М. Пометун. – К. : вид-во «А. С. К», 2004. – 192 с.
5. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах : колективна монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майер, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші; за ред. С. Ю. Ніколаєвої; техн. ред. І. Ф. Соболевої. – К. : Ленвіт, 2015. – 444 с.

УДК 373.6(075)

Козира В. М.

ДЕЯКІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПЕДАГОГА

Більш корисно навчитися декількох мудрих правил, які завжди будуть тобі у нагоді, ніж навчитися багатьом непотрібним для тебе речам
Сенека

Інтерес до технології розвитку критичного мислення як освітньої інновації з'явився в Україні близько десяти років тому. Натомість в освіті США та Канади цей напрям навчання розвивається вже майже півстоліття. Критичне мислення сприяє переходу від навчання, орієнтованого на запам'ятовування, до навчання, спрямованого на розвиток самостійного свідомого мислення. На думку О. Пометун, найважливішим аспектом критичного мислення є його відповідність вимогам демократизації освіти та суспільства. Воно є дієвим способом виховання демократичного менталітету громадян [1].

Здатність критично мислити є досить цінним умінням для людини 21-го століття, вимушеної практично безперервно перебувати під інформаційним тиском і численними спробами інформаційного маніпулювання свідомістю громадян, в комунікаційних контактах із іншими людьми. До цього додаються швидкі соціально-економічні зміни і трансформація щоденного буття.

Відсутність системної роботи з медіа грамотності, нездатність більшості дорослих відрізнити факти від думки, виявити недостовірну інформацію, так само як і нездатність знайти потрібну правдиву інформацію, – це наслідки недостатньої уваги освіти до розвитку критичного мислення.

Критичне мислення є мисленням вищого порядку. Воно спирається на отриману інформацію, усвідомлене сприйняття власної розумової діяльності в оточуючому інтелектуальному середовищі та діяльності інших. Однак рівень критичності визначається як обсягом знань, так і особистісними якостями, установками, переконаннями. Критичність особистості повинна бути напрямлена перш за все на самого себе: на аналіз і оцінку своїх можливостей, особистісних якостей, вчинків, поведінки в цілому [2].

Розпочинаючи роботу з учнями за технологією розвитку критичного мислення, вчитель має усвідомлювати, що навчити учнів мислити критично можна, якщо мислити критично самому. Критичне мислення формується поступово, воно буде результатом щоденної праці. З чого ж можна почати педагогу?

Ефективними є наступні **стратегії розвитку критичного мислення**.

1. *Використовуйте «пустопорожній час».* Ми часто відволікаємось і витрачаємо наш час на непотрібні речі (перекладування каналів телебачення, безцільне «блукання» в інтернеті чи соцмережах, самозвинувачування чи жаль щодо минулого), що не приносять нам ні продуктивного результату, ні задоволення. Тож чому б не використати цей час на тренування мислення?

Наприклад, наприкінці кожного дня можна проаналізувати: про що я сьогодні думав? коли я мислив при цьому про якісь дурниці, а коли, навпаки, думав продуктивно? що я сьогодні зрозумів нового? чи дозволив я сьогодні якійсь негативній думці мене «вимкнути» на якийсь час? якби можна було б повторити цей день – щоб я подумав, зробив інакше? чи впливали на мене думки інших, чи я діяв відповідно до власних переконань і цінностей?

Якщо робити це регулярно – наше мислення почне змінюватися.

2. *Працюйте над однією проблемою щодня.* Це можна робити навіть на ходу, наприклад, по дорозі з роботи. Подумайте, які проблеми перед вами зараз стоять. Відкиньте ті, на які ви не можете впливати самостійно. Потім оберіть проблему, яка вам під силу. Вивчіть її з усіх боків: з яких елементів вона складається, як стосується ваших цілей та потреб? Виясніть, яка інформація вам потрібна для ширшого розуміння та вирішення проблеми. Потім зберіть інформацію й продумайте ресурси та дії: що можна зробити в короткостроковій та довгостроковій перспективі; що вам для цього потрібно? Продумайте стратегію дій та контролюйте їх.

3. *Ведіть інтелектуальний щоденник.* Кожний тиждень записуйте його в такому форматі: опис емоційно значимої для вас ситуації, вашу реакцію на неї, її аналіз та оцінку, що ви взнали про себе? що б ви зробили інакше, якби можна було б повторити цю ситуацію?

4. *Перебудуйте характер.* Виберіть одну інтелектуальну рису – наполегливість, співчуття, сміливість, смиренність тощо – та розвивайте її протягом тижня. Наприклад, обравши смиренність, фокусуйтеся на моментах, коли ви визнаєте, що ви – неправі, а також на моментах, коли ви відмовляєтесь це визнавати навіть тоді, коли погоджуєтесь з доказами цього. Спробуйте розширити ваші знання, переконання та прийняти інші думки.

5. *Зменшуйте рівень егоцентризму.* Людині властиве егоцентричне мислення – несвідомий нахил на свою користь. Спостерігайте за собою у таких ситуаціях: коли я думаю егоцентрично? чи говорю часом ірраціонально – аби отримати свою вигоду? чи намагаюся нав'язати свою волю іншим? Зафіксувавши такі моменти, спробуйте

вдатися до саморефлексії, задавши собі такі питання: а що б в такій ситуації відчувала та зробила раціональна людина?

6. *Перегляньте свій погляд на речі.* Ми живемо у світі, де часто ситуація є вже певними чином «визначена» соціальними нормами, правилами, цінностями тощо. І те, як визначена ситуація, впливає на те, як ми відчуваємося в ній і як ми діємо. Але насправді кожна ситуація може бути визначена багатьма способами – в цьому і закладено можливості для нас. Кожен з нас в силі дивитися на проблеми чи «негативні» ситуації під іншим кутом зору, побачити в них конструктивні, позитивні моменти, знайти шляхи виходу і бути щасливішим.

Наприклад, можна створити список 5-10 негативних ситуацій, де ми відчуваємо себе сердитими, незадоволеними, розчарованими тощо. І до кожної з них знайти альтернативні бачення і модель поведінки. У складних ситуаціях ви можете зробити так, як радить мудрий англійський дитячий вірш: «For every problem under the sun, there is a solution or there is none. If there be one, think til you find it. If there be none, then never mind it». (Відкладіть думки про цю проблему на якийсь час – тоді вихід може знайти вас сам!).

7. *Працюйте зі своїми емоціями.* Щоразу, коли ви відчуваєте негативні емоції, спитайте себе: які мої думки привели мене до цього? як інакше я можу подумати про те, що мене так турбує? Можливо щось в цій ситуації є смішним, цікавим, новим досвідом. Якщо ви знайдете відповіді на ці питання – ваші емоції неодмінно змінюватимуться.

8. *Проаналізуйте вплив групи на ваше життя.* Час від часу задавайте собі питання, як на вас впливає той чи інший колектив, група, соціум: яку поведінку від вас очікують? що забороняють робити? як насправді вам давно хотілося б поводитися згідно особистих норм та цінностей?

Підсумовуючи, підкреслимо, що розвинуте критичне мислення дає людині: відчуття свободи власної волі; розширення горизонтів бачення світу; можливість знаходити та приймати певні важливі істини для себе; глибоке розуміння себе, своїх цінностей та потреб; сміливість приймати рішення; гнучкість та кращу адаптацію до змін; врівноваженість та спокій здатність протистояти інформаційному тиску; вміння знаходити та знешкоджувати маніпуляції; толерантність до думок інших людей; екологічне ставлення до членів колективу, але водночас вміння орієнтуватися в першу чергу на свої власні цінності тощо.

Усі перелічені вище якості особистості можуть збагатити життя педагога та будуть фундаментом для розвитку критичного мислення учнів.

Література

1. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П., Сущенко І. М. Критичне мислення: як цьому навчати: науково-методичний посібник / За наук. ред. О. І. Пометун. – Харків, 2007. – 190 с.
2. Халперн Д. Психология критического мышления. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.

УДК 159.9:37.011.3–051

Колісник О. Г.

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Спостереження ситуації в навчальному закладі (тематика звернень з боку педагогів та учнів, аналіз конфліктних ситуацій в системі вчитель – учень), результати досліджень, обмін думками з колегами, приводять до висновку, що далеко не всі педагоги приділяють належну увагу теоретичним знанням про вікові